

Biologisch melkveehouder Gerard Kok: ‘Het liefst een ronde stal voor de familiekudde’

De maatschappelijke discussie rond dierenwelzijn richt zich de laatste tijd ook steeds meer op de melkveehouderij. Naast problemen rond klauw- en uiergezondheid, worden onderwerpen als weidegang, onthoornen van koeien en het weghalen van het kalf bij de koe ter discussie gesteld. Er worden houderijsystemen ontwikkeld die beter aansluiten bij de behoeften van het dier en de maatschappij. De familiekudde is zo'n houderijsysteem.

Geesje Rotgers

JONG EN OUD SAMEN DE WEI IN

Biologisch melkveehouder Gerard Kok bij zijn familiekudde in de wei.

Foto: Geesje Rotgers

In de familiekudde wordt het kalf bij de koe gelaten, niet onthoorned en de runderen hebben voldoende ruimte en mogelijkheden om hun natuurlijke gedrag te kunnen uiten. De nadruk van deze vorm van houderij ligt op het creëren van een natuurlijke leefomgeving voor het melkvee. Hierbij wordt echter wel rekening gehouden met de

economische haalbaarheid, het milieu, de diergezondheid en het bedrijfsmanagement. Het project Familiekudde betreft een samenwerking tussen een praktijknetwerk van veehouders, het Louis Bolk Instituut en Wageningen UR Livestock Research.

De familiekudde in de praktijk

Eén van de deelnemers aan het praktijknetwerk

Tabel 1

De voor- en nadelen van het werken met een stabiele kudde.

Bron: Familiekudde State of the Art.

Voordelen	Nadelen	Oplossingen	Vragen
Minder onrust in de kudde.	Risico op onrust in de open ruimte, geen mogelijkheid om te schuilen.	Beperkte kuddeomvang. Overzichtelijke, ruime stal met aparte servicehokken. Geschikt type koe. Rustige benadering door veehouder.	Werkt het in de praktijk?
Door minder stress een betere weerstand.	Groot risico op overdracht van ziektekiemen tussen alle dieren.	Gesloten bedrijfsvoering. Lage infectiedruk. Stressreductie. Controles.	Hoe groot is het effect op de weerstand? Wat doet stressreductie met de vatbaarheid voor en uitscheiding van kiemen?
Eenvoudig voersysteem mogelijk.	Kans op ondervoeding of vervetting met slechte productie, risico op stofwisselingsziekten en verminderde weerstand.	Een rantsoen bijsturen met krachtvoer of verschillende rantsoenen met gestuurde toegang, daarnaast bijsturen met krachtvoer.	Wat is het effect op de productie van de koeien?

Familiekudde is biologisch melkveehouder Gerard Kok in De Glind (Gelderland). Hij melkt zo’n 45 koeien. Kok heeft vele jaren ervaring met het idee achter de familiekudde. Al bijna 20 jaar laat hij de jonge kalveren een tijdje bij de moeder lopen. “Aanvankelijk speende ik de kalveren op twee tot drie weken, maar sinds een jaar of zeven blijven ze langer bij de moeder: zo’n twee tot twee en een halve maand. Na de scheiding kunnen moeder en kalf in de koeienstal door het hek heen nog een tijdje contact met elkaar maken.” Niet alleen de jonge kalveren lopen in de kudde, ook de droogstaande dieren blijven gewoon in de groep. Alleen het jongvee tot twee jaar loopt (nog) niet in de kudde. “Voor het oudere jongvee is dat een kwestie van ruimtegebrek. En het jongere jongvee houd ik apart omdat deze dieren anders weer bij hun moeder gaan drinken”, motiveert Kok. De veehouder wil het liefst zo weinig mogelijk ingrijpen in de samenstelling van de kudde. “Dat geeft veel rust onder de dieren.” Een stier loopt niet in de kudde. Hoewel een stier voor meer rust in de kudde zou kunnen zorgen volgens sommige deskundigen, blijft die een risico voor de veiligheid van de mens. Kok heeft geen ervaring met een stier in de kudde –

hij twijfelt eraan of een stier voor meer rust zou kunnen zorgen. Het is zonnig en warm als we het weiland inlopen om de kudde te bekijken. De groep ligt rustig in het gras, te herkauwen. Geen dier dat op het idee komt om de ‘indringers’ te verjagen, zelfs de moeders van de kalveren niet. Kok fokt ondermeer op een rustig en betrouwbaar karakter van de koeien. Daarnaast is het belangrijk dat de dieren geschikt zijn voor de biologische houderij. De koeien hebben vooral Fries Hollands bloed, met een tikje Holstein. Gemiddeld geven ze jaarlijks rond de 6.000 liter melk, waarvan de kalveren ongeveer 1.000 – 1.500 liter opdrinken. Dat binnen een familiekudde ziekten gemakkelijker overgaan van koe op kalf (bijvoorbeeld paratuberculose) is een feit. Hier is het een kwestie van ervoor zorgen dat ziekten niet voorkomen op het bedrijf. Ook het voeren naar productiestadium kan problemen geven, zeker als de droogstaande koeien tussen het melkvee lopen. Kok voert de lacterende dieren in de melkstal een paar kilo krachtvoer bij. Verder komen aandoeningen als melkziekte en aan de nageboorte blijven staan, nauwelijks voor op het bedrijf. Of met de familiekudde bespaard wordt op de kalveropfok? De veehouder durft daar geen uitspraak over te doen. “De kalveren groeien wel harder dan wanneer je ze met de emmer voert. Met vier weken bijvoorbeeld, herkauwen ze al. Zij doen de moeder na, en trekken wat kuil door het voerhek, of vreten wat gras in de wei. Aan de andere kant drinken sommige kalveren eigenlijk iets te veel melk, waardoor je melkgeld misloopt.” In tabel 1 staan de voor- en nadelen van het houden van runderen in een stabiele groep. Waarom de veehouder kiest voor één stabiele groep? Kok: “Vooral voor het eigen plezier. Maar ook voor een beter welzijn van koe en kalf.”

Ronde stal
Nog dit jaar hoopt Kok een nieuwe stal te realiseren voor het melkvee. Binnen het project Familiekudde werden drie ontwerpen gemaakt. ‘Rechthoek’, ‘Basaal’ en ‘Rond’. De ronde stal spreekt Kok het meeste aan, vanwege zijn vorm en lichte constructie. Verder kent de stal geen hoeken, waardoor dieren gemakkelijk kunnen uitwijken en niet in een hoek gedreven kunnen worden. Dat laatste is met een gehoornde kudde nóg belangrijker. Dit voorjaar maakte hij een studiereis naar Engeland, georganiseerd door ID Agro, en bezocht daar enkele zogenaamde roundhouses. De roundhouse is voor de familiekudde van Kok te klein, dus ontwierp ID Agro een wat grotere ronde stal. De ronde stal die voor het project Familiekudde

ROUNDHOUSE

Het Britse roundhouse (foto) was iets te klein voor de familiekudde van Gerard Kok. ID Agro werkt nu aan een wat groter model van deze stal.

Foto: ID Agro

werd geschetst (zie foto’s als voorbeeld), met een nokhoogte van zo’n 13 meter, is een echte eye-catcher. Door zijn ronde vorm voegt hij zich goed naar het landschap. De stal heeft een diameter van 46 meter, met een dakdiameter van 54 meter. De centraal gelegen ligruimte heeft een diameter van 36 meter. In de projecttekening liggen aan de buitenzijde van de ligruimte de voer- en drinkvoorzieningen, de servicehokken, de krachtvoerautomaat, wachtruimte en melkstal. Op het veebedrijf van Kok blijft de melkstal intact, en komen de servicehokken in de bestaande stal. Door de ronde vorm heeft de windrichting minder invloed op het stalklimaat. Een ronde stal geeft een goed overzicht, de looplijnen zijn kort en het aantal hoeken is minimaal. Een nadeel van een ronde stal is dat er geen stukje aangebouwd kan worden, als de veestapel uitbreidt. Een tweede ronde stal neerzetten is dan een

optie. Kok koos voor een nieuwe stal omdat de oude hellingstal aan vernieuwing toe is en teveel arbeid vraagt. “Ik wil nog graag tien jaar met plezier boeren.” Als de procedures vlot doorlopen kunnen worden, kan er nog dit jaar worden gebouwd. Kok durft het wel aan met het voor Nederland totaal nieuwe ontwerp, ondanks dat er nog wel een aantal vragen liggen over het werken ermee. Want hoe strooi je een ronde stal bijvoorbeeld in? Voor een rechthoekige stal zijn er machines gemaakt, voor een ronde nog niet. En van welk materiaal moet de vloer worden gemaakt?

Meer informatie over de familiekudde vindt u in rapport 268 ‘Familiekudde State of the Art’ van Ingrid van Dixhoorn et al. Het rapport is te downloaden van www.livestockresearch.wur.nl

GEHOORND VEE

Een ronde stal is volgens veehouder Kok ideaal voor het werken met gehoornd vee. Dieren kunnen zo niet in een hoek worden gedreven.

Foto: ID Agro